

sættes, selv om det kunne fremme en god sag. Forskerens ønske om at komme til bunds i en sag er kun acceptabelt, så længe interviewpersonen er aktivt med på dette og føler sig tilpas med at deltage heri (og sådan er det i reglen). Der skal herske magtmæssig symmetri. Interviewpersonen har stillet sig til rådighed for et interview, men har ikke bedt om at komme i terapi eller ytrret noget ønske om at få ryddet op i modsigelser eller at forandre sig i det hele taget. Det må forskeren respektere. Gør forskeren ikke det, så bryder han/hun etiske regler og får ydermere i reglen dårlige data. Men i praksis beror også dette på et skøn i det enkelte tilfælde.

Jeg havde nok forventet, at bogen helt overvejende henvendte sig til psykologer. Men det er ikke tilfældet. De videnskabsteoretiske og metodiske overvejelser er af interesse for alle, der arbejder med kvalitative data. Det samme gælder de mere praktiske råd vedrørende interviews. Mine egne erfaringer fra tre snese interviews med politikere om deres arbejde, almindelige mennesker om deres politiske kultur og politiske socialisering samt en række professionelle om deres fag, rolleopfattelse og kompetencer siger mig, at også ved den slags interviews forekommer det nyttigt at ransage sig selv for hvilke følelser, man selv har i klemme, og om man har modet til at interviewe.

Når man interviewer om for eksempel politisk socialisering eller karriereforløb, kommer man tættere på folks selvfølelse, identitet og relationer til andre mennesker og dermed på stærkere følelser, end man lige tror. Og generelt kræver det - efter egne erfaringer - en ganske anderledes og stor psykisk indsats at tage ud i 12 forskellige menneskers hjem og interviewe dem om deres politiske livshistorie end at modtage en data-fil fra AIM-Nielsen med svar fra 1.000 personer om politiske holdninger.

Jeg kan varmt anbefale bogen.

Torben K. Jensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

David Beetham (ed.), *Defining and Measuring Democracy*, London: Sage Publications, 228 s., £ 13.95 (paper).

Når European Consortium for Political Research afholder deres årlige workshops sker det fra tid til anden, at en af de mere vellykkede workshops får sine papers offentliggjort af et af de større forlag. Sage har i stigende omfang påtaget sig denne opgave, og den foreliggende bog er et af eksemplerne på denne form for forskningsformidling.

Emnet er virkelig interessant. Med den bølge af demokratiseringer, der er fejtet hen over verden siden slutningen af 1980'erne, er der opstået fornyet interesse for spørgsmål om, hvordan man definerer og vurderer demokrati og demokratisering. Ud fra hvilke kriterier skal man vurdere demokratiske frem-

sættes, selv om det kunne fremme en god sag. Forskerens ønske om at komme til bunds i en sag er kun acceptabelt, så længe interviewpersonen er aktivt med på dette og føler sig tilpas med at deltage heri (og sådan er det i reglen). Der skal herske magtmæssig symmetri. Interviewpersonen har stillet sig til rådighed for et interview, men har ikke bedt om at komme i terapi eller ytrret noget ønske om at få ryddet op i modsigelser eller at forandre sig i det hele taget. Det må forskeren respektere. Gør forskeren ikke det, så bryder han/hun etiske regler og får ydermere i reglen dårlige data. Men i praksis beror også dette på et skøn i det enkelte tilfælde.

Jeg havde nok forventet, at bogen helt overvejende henvendte sig til psykologer. Men det er ikke tilfældet. De videnskabsteoretiske og metodiske overvejelser er af interesse for alle, der arbejder med kvalitative data. Det samme gælder de mere praktiske råd vedrørende interviews. Mine egne erfaringer fra tre snese interviews med politikere om deres arbejde, almindelige mennesker om deres politiske kultur og politiske socialisering samt en række professionelle om deres fag, rolleopfattelse og kompetencer siger mig, at også ved den slags interviews forekommer det nyttigt at ransage sig selv for hvilke følelser, man selv har i klemme, og om man har modet til at interviewe.

Når man interviewer om for eksempel politisk socialisering eller karriereforløb, kommer man tættere på folks selvfølelse, identitet og relationer til andre mennesker og dermed på stærkere følelser, end man lige tror. Og generelt kræver det - efter egne erfaringer - en ganske anderledes og stor psykisk indsats at tage ud i 12 forskellige menneskers hjem og interviewe dem om deres politiske livshistorie end at modtage en data-fil fra AIM-Nielsen med svar fra 1.000 personer om politiske holdninger.

Jeg kan varmt anbefale bogen.

Torben K. Jensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

David Beetham (ed.), *Defining and Measuring Democracy*, London: Sage Publications, 228 s., £ 13.95 (paper).

Når European Consortium for Political Research afholder deres årlige workshops sker det fra tid til anden, at en af de mere vellykkede workshops får sine papers offentliggjort af et af de større forlag. Sage har i stigende omfang påtaget sig denne opgave, og den foreliggende bog er et af eksemplerne på denne form for forskningsformidling.

Emnet er virkelig interessant. Med den bølge af demokratiseringer, der er fejtet hen over verden siden slutningen af 1980'erne, er der opstået fornyet interesse for spørgsmål om, hvordan man definerer og vurderer demokrati og demokratisering. Ud fra hvilke kriterier skal man vurdere demokratiske frem-

skridt, og hvordan kan man inden for den komparative forskning mere præcis måle graden af demokrati? Det er et oplagt emne for en ECPR workshop, men dermed er det naturligvis ikke givet, at der også kommer noget værdifuldt og sammenhængende ud af det.

Det er i hvert fald gode navne, der er med. David Beetham er professor i statskundskab ved University of Leeds og kendt for sine artikler og bøger om politisk teori, og en række af bidragsyderne er velkendte fra den internationale politologiske litteratur. Når bogen alligevel ikke er helt vellykket, skyldes det først og fremmest, at bogen ikke er redigeret særlig stramt. Emnerne spreder sig for meget, de vedrører ikke alle den problemstilling, der lægges op til, og man sidder efter læsningen med en utilfredsstillende følelse af ikke at have fået de spændende spørgsmål blot nogenlunde dækkende besvaret.

En grund til, at emnerne spreder sig så meget, at mange ikke er relevante for definitions- og målingsproblematikken, synes at være, at der er tale om en kernegruppe af britiske forfattere, som arbejder med en lidt anden problemstilling end den, bogen lægger op til. Udgangspunktet er et projekt og en bog af David Beetham om *Auditing Democracy in Britain* (1993). Problemet er her at udvikle nye indikatorer på demokrati med henblik på at foretage en selvkritisk vurdering af demokratiets kvalitet i deres eget land. Kun i anden omgang er det hensigten at undersøge, i hvilket omfang disse indikatorer kan være hensigtsmæssige også uden for Storbritannien. Beethams artikel, der som udgangspunkt for vurderingen af demokratiets tilstand anvender folkelig kontrol og politisk lighed, giver et godt indtryk af dette projekt, men opregningen af ikke mindre end 30 indikatorer på demokrati er det lidt vanskeligt at forholde sig til. De anvendes heller ikke systematisk i de øvrige bidrag til bogen.

Nærmest Audit-projektet kommer Patrick Dunleavy og Helen Margetts i deres kapitel om „The Experiential Approach to Auditing Democracy“, hvor de argumenterer for, at demokrati-indikatorerne skal afspejle folks oplevelse af, hvordan demokratiet fungerer. Derfor skal man for eksempel analysere erfaringer med valgprocessen ud fra det lokale niveau i stedet for det nationale. Det lykkedes dem faktisk at udvikle en række alternative indikatorer, som i visse tilfælde afføder tankevækkende resultater, men andre gange kan de virke kunstige og fører ikke til nye vinkler på emnerne.

Også det indledende kapitel af Michael Saward om „Democratic Theory and Indices of Democratization“ knytter sig til det britiske Audit-projekt, idet det efter en teoretisk diskussion når frem til en afgrænsning af demokrati ud fra responsivitet og lighed og opstiller en liste på ikke mindre end 24 logisk nødvendige betingelser for demokrati. Det ser meget rimeligt ud, men på den afsatte plads er der hverken mulighed for at følge udledningen i detaljer eller at få et indtryk af betingelsernes anvendelighed.

Tæt knyttet til det omtalte projekt er også Stuart Weirs kapitel om „Primary Control and Auxiliary Precautions: A Comparative Study of Democratic Institutions in Six Nations“, som indeholder detaljerede oplysninger i sammenlignelig form om Storbritannien, Frankrig, Tyskland, Danmark, Australien og USA. Der kan gøres nyttige opslag i disse oversigter, der bygger på syste-

matiske interviews med eksperter i de enkelte lande. Man gør dog klogt i at kontrollere oplysningernes kvalitet, idet de ikke i alle tilfælde er helt korrekte. For eksempel oplyses man om, at den danske monark ikke automatisk udskriver nyvalg, når statsministeren beder om det, men kan konsultere andre partiledere for at undersøge om, det er muligt at danne en arbejdsduelig regering (p. 125)! Men det er et utaknemmeligt arbejde at indsamle den slags sammenlignelige oplysninger, så man skal ikke være alt for kritisk, selv om der indsniger sig fejl (for eksempel, at 185 af pladserne i Folketinget er kredsmandater, hvortil der kommer 40 „top-up“ seats - altså tillægsmandater).

Yderligere to kapitler handler om eller fortrinsvis om Storbritannien. Geraint Parry og George Moyser stiller spørgsmålet „More Participation, More Democracy?“ og konkluderer, at rivaliserende teorier om demokrati peger på forskellige vurderinger af deltagelses betydning. Derfor kan det ikke uden nærmere forklaringer sluttes, at mere aktivitet i bestemte henseender er udtryk for en højere grad af demokrati. Bhikhu Parekh argumenterer i kapitlet „Cultural Diversity and Liberal Democracy“ for de positive aspekter af kulturel pluralisme. Mange af hans normative overvejelser om grundlaget og grænserne for kulturelle forskelligheder i et liberalt samfund vil uden tvivl kunne anfægte mange, der fører sig selvsikkert frem i den offentlige debat om racisme, fremmedhad og multietniske samfund både i Storbritannien og herhjemme, men det er svært at se, hvordan hans kapitel bidrager til definitions- og målingsproblematikken.

To af de øvrige kapitler handler derimod direkte om, hvordan man måler demokratiet på et komparativt grundlag. Axel Hadenius beskæftiger sig med demokratiets varighed og undersøger de institutionelle og socio-økonomiske faktoreres indflydelse herpå. Hans hovedresultat af en empirisk analyse af 31 lande i den tredje verden i perioden 1970 til 1989 er, at parlamentariske systemer i højere grad end præsidentielle systemer er varige, og at lande med veludviklede økonomier i højere grad end lande, der ikke er kommet ud over landbrugsstadiet, er varige. Mens Hadenius bygger på statistiske analyser af kvantitative data, arbejder Jørgen Elklit med mere institutionelle analyser af kvalitative data i sin undersøgelse „Is the Degree of Electoral Democracy Measurable?“ hvor han sammenligner forholdene i fem lande, som han selv har besøgt: Bulgarien, Kenya, Letland, Mongoliet og Nepal. Ud fra Robert A. Dahls begreber og en række konkrete sammenligninger og rangordninger konkluderer Elklit forsigtigt, at der ikke kan foretages helt indiskutable klassifikationer af graden af demokrati på vælgerplanet, men at forskellene mellem landene kan illustreres grafisk ud fra Dahls to dimensioner for polyarki.

Endelig indeholder bogen et kapitel af to russiske forfattere, som angiveligt handler om demokratiets idé i vest og øst, men som konkret reflekterer over de enstemmige afstemninger i den Øverste Sovjet. Det mest positive man kan sige om dette kapitel er nok, at det vidner om, at politologiske forskere fra to hidtil adskilte verdener er ved at komme i kontakt med hinanden.

Sammenfattende er der tale om en bog, som rummer mange værdifulde oplysninger og enkeltstående analyser. Noget gennembrud for mere præcise

sammenligninger af demokrati og demokratisering i flere lande og specielt i den tredje verden er der dog ikke tale om. Dertil er det tale om alt for mange forskellige teoretiske udgangspunkter, for spredte emner og konklusioner, der ikke forholder sig til hinanden.

Palle Svensson
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Henning Olsen, *Tallenes talende tavshed. En kundskabsrejse om sprog og hukommelse i surveyundersøgelser*, København: Socialforskningsinstituttet, 1995, Rapport 95:1, 200 s., kr. 120,00.

Henning Olsen, seniorforsker i Socialforskningsinstituttet, arbejder med et større projekt, hvor han vil gennemgå spørgeskemaer fra danske interviewundersøgelser for at vurdere kvalitet og fejlmuligheder i konstruktionen af spørgsmål. Derefter vil han selv gennemføre en interviewundersøgelse for at sammenligne forskellige versioner af spørgsmål. Som første trin har han skrevet denne bog om sine litteraturstudier, og det er samtidig blevet en lærebog i surveymetode.

Den stil, bogen er skrevet i, er usædvanlig for en lærebog og vil uden tvivl forekomme en del læsere krukke, ligesom allerede titlen kan gøre det. Vi skal ud på en farefuld rejse ad en *sur vej* (=survey), lære at være skeptiske over for de *medtalarbejdere* (=statistikere) vi møder undervejs, og i stedet vækkes til eftertanke af dunkle citater, ordspil og paradokser.

Meningen er for så vidt god nok, som vi efterhånden indser, at surveymetoden ikke er nogen uproblematisk teknik til at producere samfundsvidenskabelige fakta på samlebånd. Det er der nu heller ikke ret mange af vore dages lærebøger, der påstår. De diskuterer næsten allesammen med stor følsomhed de forskellige faldgruber, som en tykhovedet surveyforsker risikerer at plumpe i. Efterhånden kommer Henning Olsen på sin rejse da også rundt til de samme problemer, som vi hører om i andre lærebøger i surveyforskningen: kvalitet kontra kvantitet, validitet kontra reliabilitet, åbne kontra lukkede spørgsmål, få eller mange svarkategorier, ledende spørgsmål, og så videre. Forskellen er, at Henning Olsens stil er mindre docerende og systematisk, mere tænksom og personligt oplevende.

Derudover har hans bog den nyhedsværdi frem for andre lærebøger, at den giver en up-to-date gennemgang af metodelitteraturen og den tilgrænsende psykologiske og linguistiske forskning i sådanne fænomener som kognitive basiskategorier, skemaer og drejebøger. Her har udviklingen taget fart i de senere år, og en tidssvarende dansk fremstilling har været savnet. Når Henning Olsen når frem til tredje etape på sin rejse, vil han måske også kunne bidrage til en original dansk forskning på dette område.